

EHDOTUS POHJOIS-SAVON TULVARISKIALUEIKSI

Tausta

Maa- ja metsätalousministeriö on 20.12.2011 Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) ehdotuksesta nimennyt vesistöjen ja merenpinnan noususta aiheutuvat tulvariskialueet Pohjois-Savon alueilla. Ehdotus ja nimeäminen perustuivat tulvariskien alustavaan arviointiin, josta laadittiin vesistöaluekohtaiset ja meren rannikkoa koskevat raportit (www.ymparisto.fi/vaikutavesiin).

Tässä muistiossa esitetään tulvariskien hallinnasta annetun lain (620/2010) 20 §:n mukainen tarkistus tulvariskien alustavaan arviointiin ja ehdotukseen Pohjois-Savon ELY-keskuksen toiminta-alueen merkittäviksi ja muiksi tulvariskialueiksi. Tulvariskien alustavan arvioinnin tarkistuksessa ja ehdotuksessa merkittäviksi tulvariskialueiksi on hyödynnetty maa- ja metsätalousministeriön 18.12.2015 hyväksymiä tulvariskien hallintasuunnitelmia.

Ehdotuksen perusteella maa- ja metsätalousministeriö nimeää merkittävät tulvariskialueet ja asettaa niille tulvaryhmät 22.12.2018 mennessä. Merkittäville tulvariskialueille laaditaan tai päivitetään tulvavaara- ja tulvariskikartat sekä koko vesistö- tai rannikkoalueen kattavat suunnitelmat tulvariskien hallitsemiseksi.

Lain viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (ns. SOVA-laki 200/2005) mukainen Tulvariskien hallintasuunnitelman ja ympäristöselostuksen valmistelu: osallistuminen, tiedottaminen ja kuuleminen -asiakirja on nähtävillä osoitteessa www.ymparisto.fi/vaikutavesiin.

Tarkistus tulvariskien alustavaan arviointiin

Uusi tietopohja riskien arvioinnissa

Vuonna 2011 tunnistettiin muiksi tulvariskialueiksi Kiuruveden kaupunki, Iisalmen keskusta ympäristöineen, Lapinlahden keskustaaajama, Siilinjärvi, Kuopion keskusta ja Varkauden keskusta. Vuoden 2011 jälkeen tulvariskien tarkasteluun on tullut uutta tietopohjaa seuraavasti:

Maanmittauslaitoksen toteuttama korkean resoluution maanpinnankorkeusaineisto on laajentunut tai päivitetty Iisalmen, Kiuruveden, Kuopion, Lapinlahden, Siilinjärven ja Varkauden osalta. Iisalmen tulvakartta on päivitetty 2015 ja Kuopion tulvakartta vuonna 2013.

Saimaan alueelle mukaan lukien Haukivesi on tehty vuosina 2017 - 2018 koko järvi-alueen kattava yksityiskohtainen tulvavaarakartta erilaisille tulvan toistuvuuksille ja vastaava kartoitus on tarkoitus tehdä Unnukalle ja Kallavedelle vuosina 2019 - 2020.

Vuoden 2011 jälkeen tapahtuneet tulvat

Pohjois-Savon ELY-keskuksen alueella ei ole tapahtunut merkittäviä tulvia vuoden 2011 jälkeen. Vuoden 2012 keväällä Kiuruvedellä koettiin noin kerran 17 vuodessa esiintyvä tulva, josta ei kuitenkaan aiheutunut merkittäviä vahinkoja.

Hyydepatoja on esiintynyt vuoden 2011 jälkeen lähes jokaisena vuonna. Vuoden 2012 joulukuussa Rautalammin Tyyrinvirrassa sattuneen hyydetulvan purkaminen vaati pelastuslaitoksen mukaan tuloa sekä virka-apua armeijalta. Myös Pohjois-Savon ELY-keskus antoi virka-apua pelastuslaitokselle torjuntatoimissa. Vaikka hyydepatoja muodostui useina talvina, niistä ei kuitenkaan päässyt syntymään merkittäviä vahinkoja onnistuneiden hyydöntorjuntatoimien vuoksi. Kiinteistöjen omistajien omaehtoiset rakenteiden suojustoimet ovat osaltaan vaikuttaneet syntyneiden vahinkojen vähäisyyteen.

Maankäytössä tapahtuneet tai odotettavissa olevat oleelliset muutokset

Maankäytössä ei ole tapahtunut vuoden 2011 jälkeen sellaista oleellista kehitystä, joka olisi muuttanut aiemmin tehtyjä arvioita. Maankäytössä ei ole myöskään lähitulevaisuudessa tapahtumassa Pohjois-Savon alueella sellaisia oleellisia muutoksia, jotka edellyttäisivät muutoksia nykyisiin vuonna 2011 hyväksytyihin merkittäviin tulvariskialueisiin.

Ilmastonmuutoksen vaikutusarvioinnin oleelliset muutokset

Ilmastonmuutosten arvioinnissa ei ole tapahtunut vuoden 2011 jälkeen oleellista muutosta. Pohjois-Savon ELY-keskus on yhdessä Suomen ympäristökeskuksen kanssa tehnyt ilmastonmuutostarkastelut vuonna 2016 lisälmen vesireitille (<http://www.doria.fi/handle/10024/120883>) ja 2014 Nilsiään vesireitille (<http://www.doria.fi/handle/10024/103585>).

Näissä selvityksissä ja ilmastonmuutokseen liittyvissä muissa tutkimuksissa ei ole tullut esiin sellaisia uusia tietoja tai tuloksia, jotka edellyttäisivät muutoksia nykyisiin vuonna 2011 hyväksytyihin merkittäviin tulvariskialueisiin.

Vesienhoidon yhteensovittaminen

Vesienhoidon yhteensovittamiseen liittyen ei esitetä muutoksia vuonna 2011 hyväksytyihin merkittäviin tulvariskialueisiin.

Tulvariskien hallinnan tavoitteet ja toimenpiteet

Kallaveden purkupaikkoihin, Konnuksen ja Karvion luonnonkoskiin, on rakennettu vuonna 2016 pohjapadot, joiden tavoitteena on nostaa Kallaveden alivedenkorkeutta kesäkautena, jotta laivaliikenteen toimintaedellytykset säilyvät. Pohjapadot vähentävät Kallaveden purkautumista matalilla pinnankorkeuksilla, jolloin varautuminen kevättulviin heikkenee. Tämän vuoksi Konnuksella kunnostettiin vanha kanava tulvajuoksutuskanavaksi. Tulvajuoksutuskanava otettiin käyttöön 2015. Poikkeuksellisiin kevättulviin voidaan myös varautua juoksuttamalla Naapuskosken padosta vettä kevättalvella varastotilan tekemiseksi tulvavesiä varten.

Onkiveden ja Maaninkajärven välissä olevan Viannankosken säännöstelypadon automatisointi valmistuu keväällä 2018. Toimenpiteen jälkeen kaikki padon 8 luukua ovat kaukokäytettäviä.

Poro- ja Onkiveden sekä Kiuruveden säännöstelylupiin haetaan vuoden 2018 aikana muutosta. Suurin muutos on pakollisen kevätkuopan tekemisen muuttaminen vapaa-ehtoiseksi. Muutosta haetaan ilmastonmuutoksen varautumiseksi, sillä ennusteiden mukaan talven lumimäärät vähenevät ja lumen sulaminen aikaistuu. Tällöin päivämääriin sidottu kevätkuoppa ei palvele kevättulvien hoitoa parhaalla mahdollisella tavalla. Onki- ja Porovedellä kevätkuoppa voidaan edelleen tehdä, mikäli suuri lumen vesiarvo sitä edellyttää. Kiuruveden säännöstelyluvan muutoshakemukseen sisällytetään myös Kiurujoen perkaus padon yläpuolisella alueella. Perkauksen tavoitteena on parantaa Kiurujoen purkautumiskykyä ja siten alentaa Kiuruveden kevät- ja kesätulvia.

Hyydetulvien vähentämiseen tähtäviä toimenpiteitä on tehty seuraavilla jokialueilla: Koskenjoki (Kiuruvesi), Luupujoki (Iisalmi ja Kiuruvesi), Lampaanjoki (Pielavesi), Urimojoki (Lapinlahti) ja Keyritynjoki (Rautavaara). Edellä mainittuihin jokiin on yritetty luoda olosuhteet, jotka mahdollistavat paremmat virtausolosuhteet ja nopeamman jääkannen muodostumisen, jolloin hyydetulvariski pienenee.

Merkittävät tulvariskialueet

Merkittävän tulvariskialueen nimeämisessä otetaan huomioon tulvan todennäköisyys ja siitä aiheutuvat vahingolliset seuraukset sekä alueelliset ja paikalliset olosuhteet. Seurausten merkittävyyttä arvioidaan yleiseltä kannalta.

Arvioinnissa tarkastellaan seuraavia tulvan vahingollisia seurauksia:

- vahingollinen seuraus ihmisten terveydelle tai turvallisuudelle;
- välttämättömyyspalvelun kuten vesihuollon, energihuollon, tietoliikenteen, tieliikenteen tai muun vastaavan toiminnan pitkäaikainen keskeytyminen;
- yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja turvaavan taloudellisen toiminnan pitkäaikainen keskeytyminen;
- pitkäkestoinen tai laaja-alainen vahingollinen seuraus ympäristölle; tai
- korjaamaton vahingollinen seuraus kulttuuriperinnölle.

Maa- ja metsätalousministeriön nimittämä valtakunnallinen tulvariskien hallinnan koordinoitiryhmä on linjannut merkittävän tulvariskialueen kriteerit muistiossaan 22.12.2010. Näitä ovat mm:

- enemmän kuin 500 - 1000 vakituista asukasta harvinaisen tulvan peittämällä asuinalueella,
- useita terveydenhuoltorakennuksia tai huoltolaitosrakennuksia, joissa on useita pysyviä vuodepaikkoja sekä lasten päiväkotia harvinaisen tulvan peittämällä alueella,
- alueen kannalta merkittävää asukasmäärää palveleva vedenotto harvinaisen tulvan peittämällä alueella,
- jätevedenpuhdistamon toiminnan häiriintyminen terveyttä uhkaavalla tavalla,
- merkittävä voimalaitos tai useita sähköasemia harvinaisen tulvan peittämällä alueella,
- useita maanteitä, katuja, rautatieosuuksia tai vesiliikennereittejä katkeaa harvinaisella tulvalla

Ehdotus merkittäviksi tulvariskialueiksi

Pohjois-Savon ELY-keskus ei ehdota nimettäväksi edellä mainituilla perusteilla toimialueensa vesistöalueilta merkittäviä tulvariskialueita.

Muut tulvariskialueet

ELY-keskus on tulvariskien alustavassa arvioinnissa tunnistanut seuraavat muut tulvariskialueet (Taulukko 1), joilla vesistötulvan arvioidaan aiheuttavan suuria vahinkoja, mutta merkittävän tulvariskialueen kriteerit jäävät täyttymättä.

Näillä alueilla ELY-keskus huolehtii tarpeen mukaan muusta suunnittelusta tulvariskien estämiseksi ja vähentämiseksi.

Muutokset muissa tulvariskialueissa

Päivittyneen tietopohjan perusteella ELY-keskus on päättänyt jättää pois Lapinlahden ja Siilinjärven alueet muista tulvariskialueista. Parantuneen maanpinnankorkeustiedon perusteella voidaan näillä alueilla sanoa vahinkojen jäävän vähäisiksi erittäin harvinaisellakin tulvalla.

Taulukko 1. Muut tulvariskialueet Pohjois-Savon maakunnan alueella.

Vesistö	Muu tulvariskialue	Perusteet ehdotukselle
Vuoksen vesistö-alue	Iisalmen keskusta ympäristöineen	Asutusta ja teollisuutta harvinaisen tulvan peittämällä alueella, tieyhteyksien katkeaminen harvinaisella tulvalla.
	Kuopion keskusta ympäristöineen	Asutusta ja yhteiskunnallisesti merkittäviä kohteita harvinaisen tulvan peittämällä alueella.
	Kiuruveden keskusta ympäristöineen	Asutusta sekä vaikeasti evakuoitava kohde ja jätevedenpuhdistamo harvinaisen tulvan peittämällä alueella, tieyhteyksien mahdollinen katkeaminen harvinaisella tulvalla.
	Varkauden keskusta ympäristöineen	Asutusta ja teollisuutta harvinaisen tulvan peittämällä alueella.

Asiaa koskevat säädökset

Laki tulvariskien hallinnasta (620/2010), erityisesti 7, 8, 17 ja 20 §

Valtioneuvoston asetus tulvariskien hallinnasta (659/2010), erityisesti 1, 7 ja 8 §

Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005), erityisesti 8 §

Säädökset ovat ladattavissa osoitteesta www.finlex.fi.

Euroopan Parlamentin ja Neuvoston direktiivi 2007/60/EY tulvariskien arvioinnista ja hallinnasta

Liite 1. Pohjois-Savon ELY-keskuksen ehdotus alueista "muut tulvariskit"-kategoriaan

